

“หน้าต่างเตือนภัยสุขภาพ”

Single window เตือนภัย

ระบบแจ้งเตือนภัยและฐานข้อมูลคุณภาพความปลอดภัยผลิตภัณฑ์สุขภาพ

(www.Tumdee.org/alert)

ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๒ ข้อ ๒. “ให้กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจเกี่ยวกับการวิจัยและการตรวจชั้นสูตรด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยมีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อผลการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีแก่ประชาชนและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของประเทศ ทำให้สามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ รวมทั้งเพื่อการสนับสนุนกระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคของประชาชน” โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ๙ ข้อ (๑) – (๙) ใน (๓) ความว่า “ศึกษา วิจัย พัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพ ประเมินความเสี่ยงและแจ้งเตือนภัยสุขภาพ” และใน (๘) ความว่า “ถ่ายทอดองค์ความรู้และผลผลิตที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย สู่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

ดังนั้น ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้จัดตั้ง **Single Window เตือนภัย** ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์และศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่กระจายอยู่ตามทุกภูมิภาคทั้งหมดถือเป็นแหล่งข้อมูลหลัก (หน่วยตรวจวิเคราะห์) มอบหมายให้ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่ ๑๐ อุบลราชธานี และการสนับสนุนของแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกัน พัฒนา Single Window เตือนภัย หรือระบบแจ้งเตือนภัยและฐานข้อมูลคุณภาพความปลอดภัยผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (www.tumdee.org/alert) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

๑. เพื่อเป็นฐานข้อมูลคุณภาพยาในระบบบริการสุขภาพ

เป็นฐานข้อมูลผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพยาในสถานบริการของรัฐ ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานตามโครงการสร้างหลักประกันคุณภาพและมาตรฐานบริการด้านยา เป็นข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๕๔๘ ถึงปัจจุบัน โดยมุ่งหมายให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ใช้ฐานข้อมูลนี้เพื่อดำเนินการจัดการเรื่องยาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำยาที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐานออกจากระบบบริการสุขภาพ ใช้ประกอบการพิจารณาจัดซื้อ ตลอดจนพัฒนาการผลิตยาให้ได้มาตรฐาน ซึ่งการเข้าถึงฐานข้อมูลนี้ ผู้ใช้ จะเป็นผู้ที่ต้องลงทะเบียน (มีการกำหนด Username Password) ในระบบ ตั้งแต่การจองตัวอย่างส่งตรวจตามรายการ และการรับทราบและสืบค้นผลการตรวจวิเคราะห์ เครือข่ายประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลสังกัดรัฐอื่นๆ เช่น โรงพยาบาลสังกัดเหล่าทัพ โรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ตามที่คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ได้เสนอนโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. ๒๕๕๔ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ต่อที่ประชุม คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ และมอบหมายคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติเป็นเจ้าภาพหลักในการกำหนด แผนงาน เป้าหมาย ตัวชี้วัด และกลไกติดตามประเมินผล โดยมี วิสัยทัศน์ คือประชาชนเข้าถึงยาถ้วนหน้า ใช้ยามีเหตุผล ประเทศพึ่งตนเอง และมีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชน ได้รับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่ได้มาตรฐาน โดยการประกันคุณภาพ ความปลอดภัยและ ประสิทธิภาพของยา การสร้างเสริมระบบการใช้ยาอย่างสมเหตุผล การส่งเสริมการเข้าถึงยาจำเป็นให้เป็นไป อย่างเสมอภาค ยั่งยืน ทันทการณ์ การสร้างกลไกการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ และอุตสาหกรรมยามีการพัฒนา จนประเทศสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งฐานข้อมูลคุณภาพยาถือเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งที่สนับสนุนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ฯ นี้ได้

๒. การแจ้งเตือนภัยคุณภาพความปลอดภัยผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค

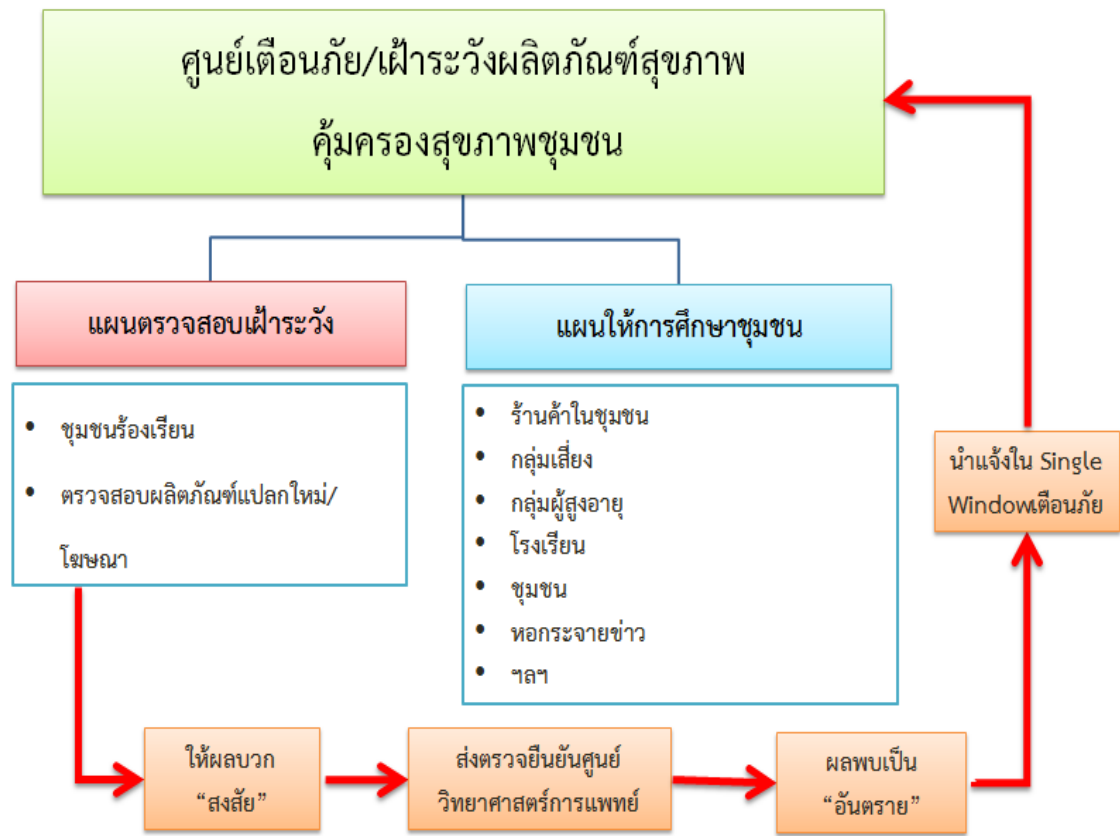
ปัจจุบันสถานการณ์การบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชุมชนครอบคลุมทุกเพศ ทุกวัย มีรูปแบบหลากหลาย ทั้งยา อาหารเสริม เครื่องสำอางและเครื่องมือแพทย์ กล่าวอ้างสรรพคุณโอ้อวด เป็นเท็จ เกินความจริง โดยกลยุทธ์หลักคือการโฆษณา กระตุ้นความต้องการ อยากลอง อยากใช้ ให้เกิด ความเชื่อถือ **ศรัทธา** ต่อผลิตภัณฑ์ เมื่อผู้ใช้หลงเชื่อถึงขั้นศรัทธาแล้ว เป็นการยากที่จะเปลี่ยนทัศนคติให้ เข้าใจสิ่งที่ถูกต้องได้ การโฆษณา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งทางวิทยุชุมชน โทรทัศน์ผ่านระบบดาวเทียม รถเร่ ไบปลิว ป้าย สื่อสิ่งพิมพ์ การขายตรงโดยสื่อบุคคลที่น่าเชื่อถือ ตามกลุ่มเป้าหมายของสินค้า เช่น กลุ่มเด็ก จะ เน้นร่างกายแข็งแรง ไอคิวสูง กลุ่มวัยรุ่น จะเน้นความสวย ความหล่อบุคลิกดี ฉลาด กลุ่มแม่บ้าน จะเน้น ความสวยงาม สรีระมีเสน่ห์มัดใจ กลุ่ม พ่อบ้าน จะเน้นสมรรถนะ ทางเพศ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน จะเน้น แก้ปวด เมื่อย เจริญอาหาร นอนหลับ และที่สำคัญคือกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังและกลุ่มวัยสูงอายุ จะเน้นสรรพคุณ ครอบจักรวาล รักษาบรรเทาได้ทุกโรคทุกอาการ เบาหวาน ความดันโลหิต โรคหัวใจหลอดเลือด มะเร็ง โรค จิต ซ้อเสื่อม ตาฝ้าฟาง กินไม่ได้นอนไม่หลับ ฯลฯ นอกจากนี้ยังเสริมด้วยกลยุทธ์สร้างการยอมรับจากสังคม เช่น ตั้งราคาผลิตภัณฑ์ให้สูง แสดงถึงฐานะผู้ใช้และทัศนคติ ของดี ราคาเยอแมง เป็นผู้นำสมัย เป็นต้น

จากการทบทวนผลการตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สุขภาพของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์และข้อมูล จากการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคพบว่า มีการผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เจตนาฝ่าฝืนกฎหมายและเป็นความ เสี่ยงต่อการบริโภค เช่น ปลอมบขนยาแผนปัจจุบันในยาแผนโบราณ เครื่องสำอางตรวจพบสารอันตรายห้ามใช้ อาหารเสริมปลอมปนยาหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท มีการกระจายยาชุดและยาไม่เหมาะสมใน ชุมชน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยและอาจไปซ้ำเติมความเจ็บป่วยของประชาชน แนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยมิให้ประชาชนในชุมชนตกเป็นเหยื่อ คือการให้ข้อมูลแก่ประชาชนได้รู้เท่า ทัน มีวิจารณญาณ มีภูมิคุ้มกันตนเอง ไม่หลงเชื่อและไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยง ตลอดจนเป็นหูตาแจ้ง การกระทำที่ละเมิดกฎหมายแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบและภาครัฐต้องดำเนินการต่อผู้ละเมิดกฎหมายอย่าง จริงจัง

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ในฐานะหน่วยตรวจวิเคราะห์เป็นผู้รับทราบข้อมูลเท็จจริงตามหลัก วิทยาศาสตร์คนแรกเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลพบความเสี่ยงก็ดำเนินการแจ้งเตือนภัยที่เป็นอันตรายต่อประชาชน โดยนำเสนอความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ได้รับผลประโยชน์หรือ มีส่วนได้เสีย มีบทบาทปฏิบัติประมวลกฎหมายอาญาให้การคุ้มครอง ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดอำนาจ

หน้าที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ นอกจากนี้หน่วยงานเครือข่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็รับทราบข้อมูลในเวลาเดียวกันแล้วไปดำเนินการตามบทบาทหน้าที่จัดการผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ผิดกฎหมายอย่างทันการณ์ ในขณะที่ในชุมชนก็สามารถสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถคุ้มครองตนเองจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัย โดยสร้างนโยบายสาธารณะของชุมชนเองผ่านกระบวนการประชาคม กำหนดให้มีศูนย์แจ้งเตือนภัย เฝ้าระวังและรับเรื่องร้องเรียนผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน มีระบบเฝ้าระวังจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนมีความรู้ มีเจตคติที่ดีต่อระบบสุขภาพไม่หลงเชื่อโฆษณา มีความสามัคคีลดความขัดแย้งในการแก้ปัญหาได้

ภาคีหลักในชุมชนที่ร่วมกระบวนการคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองท้องถิ่น อสม. ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น สถานศึกษา วัด ประชาชนชาวบ้าน ผู้ประกอบการรวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและโรงพยาบาลชุมชน ภาคีนอกชุมชน เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข สถานีตำรวจภูธร สถานีตำรวจทางหลวง สปสข. เขต กสทช. เขต สื่อมวลชน และองค์กรภาคประชาชน เป็นต้น

ศูนย์เตือนภัยเฝ้าระวังรับเรื่องร้องเรียน

กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลชุมชน

